

1.01
L.
Prejeto 8. 5. 2003

UDK 323.273(497.4):929 Rupnik.

Mojca Šorn*

Idejni in politični nazori Rupnikovega kroga

IZVLEČEK

Mladi "stražarji", "glavačevci" in "ljotičevci", prepričani da je prezident pokrajinske uprave Ljubljanske pokrajine Leon Rupnik počelo domobranskega gibanja, so sprožili "usenarodno gibanje", ki se je personificiralo in simboliziralo okrog njihovega voditelja kot centra enotnosti in preporoda. Na teh osnovah se je oblikovala t.i. ideologija Rupnikovega tabora. Zajemala je več sklopov, ki pa niso bili povsem razdelani, bili so pomanjkljivi in celo nenatančni. Ti nazori zrcalijo le malo ustvarjalnosti in je očitno, da so se oblikovali v naglici oziroma, da je bila večina idej sposojenih od evropskih skrajnodesničarskih gibanj in ideologij.

Ključne besede: druga svetovna vojna, Ljubljanska pokrajina, Leon Rupnik, Rupnikov tabor, ideologija

ABSTRACT

THE IDEOLOGY OF RUPNIK'S CIRCLE

The young "guards", also known as glavačevci and ljotičevci, who were convinced that Leon Rupnik, the president of the provincial administration of the Ljubljana Province, was the initiator of the Home Guard Movement (Domobranci), launched an "all-national movement". Their leader Rupnik, who was considered the central figure of national unity and revival, became the personification and the symbol of this movement. From these bases the so-called ideology of Rupnik's circle was formed. It embraced several issues which were unelaborated, generally lacking and even inaccurate. It is obvious that these views, which reflect little creativity, were hastily formulated and that most ideas were borrowed from extreme right-wing European movements and ideologies of that time.

Key words: Second World War, Ljubljana Province, Leon Rupnik, Rupnik's circle, ideology

* Strokovna sodelavka, Inštitut za novejšo zgodovino, SI-1000 Ljubljana, Kongresni trg 1; e-mail: mojca.sorn@inz.si.

Od poletja 1943, ko je že kazalo na kapitulacijo Italije in ob kapitulaciji sami, slovenski protirevolucionarni tabor ni bil povsem prepričan, ali naj se prihoda Nemcev v Ljubljansko pokrajino veseli ali ne. Nihal je zato, ker ni imel informacij o prihodu zaveznikov na naše ozemlje in ker ni vedel, kako se bo razvijala državljanska vojna, hkrati pa se je zavedal, da je zaradi neenotnosti šibkejši in ranljivejši od revolucionarnega tabora.

Partizanska vojska je v septembru 1943 na domačega sovražnika močno pritisnila, saj je želela protirevolucionarni tabor uničiti kot vojaško in politično formacijo. Slednji se je odločil in pomoč poiskal pri nemškem okupatorju. Z njim je želel sodelovati v boju proti partizanom in proti komunizmu.

Okupator je za prezidenta Ljubljanske pokrajine postavil generala Leona Rupnika.¹ V njegovi upravi so delovali protikomunistično naravnani mlajši izobraženci, med njimi v glavnem "stražarji" in "glavačevci", pa tudi taki, ki na političnem polju še niso imeli izkušenj. Ta prva skupina, v kateri so delovali Ludovik Puš, Stanko Kociper, Niko Jeločnik idr., je prezidentovo sodelovanje z Nemci odobraval in ga podpiral le zaradi upanja na popolno uničenje komunizma in obrambo krščanstva. V skupini so se namreč strinjali, da Slovenci ostanejo Slovenci, da pa iz sodelovanja z Nemci iztržijo kar največ koristnega za narod. Drugo skupino, slovenskemu prostoru manj znano, so sestavljali "ljotičevci" Izidor Cergol, Ljenko Urbančič, Ivo Vadnjal, Marjan Gorjup, Boris Smerdu, ki so se zavzemali za odprto sodelovanje z Nemci. Menili so, da je edina prava pot pot nacionalsocializma. Med tema dvema taborama se je nenehno bil boj za prevlado, vendar je Stanko Kociper kljub temu menil, da so se v boju za zmago zbrali fantje "iz najrazličnejših bivših političnih taborov, ki smo jih spričo mnogo višjih interesov zapustili, da bi združeni lažje koristili narodu, [...]. Mladina je že takrat prva odvrгла vse strankarske obzire in ustvarila eno vsenarodno skupnost."² Rupnik se je rad pohvalil, da ima ob sebi mlade inteligentne ljudi, ki predstavljajo novo slovensko generacijo in bodočo oblast. Politiki, ki so Rupnikov poziv k sodelovanju zavrnil oz. se mu niso odzvali, so to skupino posmehljivo imenovali otroški vrtec.

Konec septembra 1943 je bilo kot glavna udarna sila protirevolucionarnega tabora ustanovljeno domobranstvo, t.i. slovenska narodna vojska.³ Rupnik je menil, da "edina legalna, iz upora in svobodne volje za boj velike večine slovenskega naroda nastala protikomunistična bojna organizacija je in ostane Slovensko Domobranstvo",⁴ ki naj bi delovalo nadstrankarsko, izven vsake dnevne politike. Zastavljene naloge te vsenarodne obrambne formacije so bile zasnovane širše in temeljitejše od policijskih dejavnosti, saj z bojem proti komunistično-judovski zaroti ne bi slovenskega naroda le rešila pred uničenjem, temveč bi mu s tem omogočila prepород. Da je bil "izvor in voditelj našega domobranskega narodnega

¹ Boris Mlakar: General Rupnik in Slovensko domobranstvo. V: Zgodovinski časopis, 1981, št. 3, str. 287 (dalje Mlakar, General Rupnik).

² Arhiv Republike Slovenije, fond Šef pokrajinske uprave v Ljubljani, informacijski oddelek (dalje AS 1912), fasc. 16/VII, 1; Dr. Stanko Kociper: Obračun.

³ Mlakar, General Rupnik, str. 287-305.

⁴ Slovensko Domobranstvo (dalje SD), leto I, št. 6, 12. 10. 1944; Drugo povelje generalnega inšpektorja Slovenskega Domobranstva.

gibanja⁵ general Rupnik, so se strinjali vsi njegovi sodelavci. "Zaupati mu moramo, kakor zaupamo svojemu očetu in materi, čeprav bi se nam zdelo kakšno dejanje kdaj čudno in nerazumljivo [...]. Prav nič ne smemo glasovati in oporekati, če nam nekaj ni razumljivo".⁶ To lahko označimo za začetek vsenarnodnega gibanja, ki se je personificiralo in simboliziralo okrog nespornega voditelja Leona Rupnika.⁷ Na teh osnovah se je oblikovala ideologija Rupnikovega tabora.⁸

Nosilci in utemeljitelji novih nazorov so delovali prek propagandnega oddelka pri Informativnem uradu pokrajinske uprave, ki je bil ustanovljen oktobra 1943. Ta oddelek se je novembra 1944 osamosvojil in postal samostojni Propagandni odsek pokrajinske uprave.⁹ Na slovensko oblast je bil odsek vezan le formalno, saj so njegovo delovanje nadzorovali v Uradu za kulturo, tisk in propagando (Amt für Kultur, Presse und Propaganda) pri uradu nemškega svetovalca za Ljubljansko pokrajino, dr. Hermannu Doujaku. Nemški svetovalec je bil podrejen vrhovnemu komisarju operacijske cone Jadransko primorje, dr. Friedrichu Rainerju, ta pa je moral poročati nemškemu ministru za propagando dr. Josephu Göbbelsu.¹⁰ V Propagandnem odseku so bili najaktivnejši tisti, ki so na ideoloških temeljih razvijali boj proti komunizmu. Najprej jih je usmerjal dr. Ludovik Puš, šefovsko mesto je nasledil Izidor Cergol. Veliko energije so vložili v organiziranje protikomunističnih zborovanj v Ljubljani in zunaj nje ter v tematska predavanja po tovarnah, uradih in šolah. Svoje mnenje so izražali tudi prek medijev, največ so si pomagali s tiskom (časopisi, letaki, brošure) in radiom, zanemarili niso niti filma.

Judovsko vprašanje

Ideologi Rupnikovega kroga so menili, da je sodobno človeštvo v krizi predvsem zaradi nerešenega judovskega vprašanja. "Obilici vprašanj, duhovnih, političnih in gospodarskih, ne moremo najti rešitve drugače, ako se ne poslužimo tega ključa, ki nam pojasni tudi najnerazumljivejše stvari - to je baš židovskega vprašanja. Spoznanje o vlogi židovstva v življenju človeštva je rešitev zagonetke, ki se nam postavlja vsak dan v drugačni obliki. To spoznanje je odrešilno spoznanje, spoznanje izrednega sovražnika, ki je zato tem nevarnejši, ker je neviden, ker so njegovi načrti nepoznani."¹¹

Judom so pripisovali mnoge goljufije, taktiziranja in ideje na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, ki naj bi pripeljale do oblikovanja reda osovraženih izkoriščevalcev - Judov in zaslužjenih, razčlovečenih gostiteljev - Nejudov. Judovsko vprašanje je bilo torej večplastno, vsi segmenti pa so bili prepredeni s strahom.

⁵ SD, leto I, št. 7, 26. 10. 1944; I. Cergol: Slovensko domobranstvo.

⁶ Jutro, 29. 6. 1944, št. 147, str. 2; Samo ena pot - pot generala Rupnika.

⁷ Več o spogledovanju z "voditeljstvom" (firerstvom) v Bojan Godeša: Kdor ni z nami, je proti nam. Slovenski izobraženci med okupatorji, Osvobodilno fronto in protirevolucionarnim taborom. Ljubljana 1995, (dalje Godeša, Kdor ni z nami, je proti nam) str. 314.

⁸ "Tako je torej domobranstvo začelo prehajati v gibanje, katerega čebela - matica naj bi bil Rupnik." Metod Mikuž: Pregled zgodovine natodnoosvobodilne borbe v Sloveniji, IV., Ljubljana 1973, str. 274.

⁹ Godeša, Kdor ni z nami, je proti nam, str. 344.

¹⁰ Simonič Petra: Ideologija Leona Rupnika in njegovi sodelavci. Ljubljana 1999, diplomsko delo, Oddelek za zgodovino filozofske fakultete v Ljubljani, str. 41; Mlakar Boris: Slovensko domobranstvo 1943-1945. Ljubljana 1999, doktorska disertacija, str. 414.

¹¹ AS 1912, f. 12/ I, 1; Židovsko vprašanje, str. 6.

Krivca, ki je odprl vrata getov, so našli v francoski revoluciji. Ta je Judom omogočila neoviran vstop v osrčje narodne skupnosti kot enakovrednim državljanom z vsemi pravicami v političnem in gospodarskem smislu. To je bil začetek političnega in gospodarskega propada. Svoje je prispevalo tudi geslo svobode, ki ni bilo usmerjeno samo proti monarhiji in fevdalizmu, temveč je zamajalo in načelo tudi vezi, ki jih od posameznika zahtevajo vera, poštenje in nacionalna zavest. To je bil zanetek duhovnega, moralnega in nacionalnega propada. Ta načrt uničenja so Judi utrdili še z geslom bratstva in ljubezni, ki je veljal za vse Nejudje, in jih s tem primorali k pokornosti.

Začetek konca za krščanski svet je pomenil triumf in nadaljnji razcvet judovstva.

Ruppin je v svoji knjigi "Židje v sodobnem svetu" objavil podatke o poklicnem udejstvovanju Judov pred 2. svetovno vojno. Statistični podatki, ki so jih po Ruppину za svoja predavanja povzeli antisemitistični propagandisti, so pokazali, da "se udeležujejo v trgovini in denarstvu 38,6%, v industriji in veleobrtni 36,4%, od rent in sicer brez dela živi 12,7%, od uredništva in svobodnih poklicev pa 6,3% [...]. Na poljedelce odpade 4%, na delavce 2%."¹² Nizek odstotek kmetov, delavcev in obrtnikov je protirevolucionarne ideologe prepričal, da je judovski narod narod parazitov. Na vprašanje, kako so Judje lahko preživeli pet tisoč let, vsi njihovi sodobniki (Egipčani, Asirci, Babilonci) pa od izčrpanosti propadli, se edini pravilni odgovor glasi: z zajedalstvom.

S slednjim ter zarotniškimi zvezami in krvavimi obrestmi, skratka nepošteno, so si utirali pot v gospodarski vrh, s tem pa so pridobili moč za vmešavanje tudi v svetovno politiko in duhovno življenje posameznih narodov. Zaroto, ki bi jim zagotovila svetovno oblast, so začeli z nevidnim uničevalnim orožjem - kapitalizmom, liberalizmom, internacionalizmom, materializmom. Te ideje, vržene med ljudi, so povzročile dokončen razkol med posameznimi sloji, stanovi, strankami. Sredi tega umetno sproženega demokratskega kaosa so Judje postavili močno komunistično totalitarno organizacijo z načeli hierarhije, avtoritete in discipline, ki z demokracijo nimajo nič skupnega. Sledila je zrežirana druga svetovna vojna, katere cilj je bil izvesti zadnjo fazo zarote - utrditev komunističnega sistema. Judovske marionete, komunisti, bi z uvajanjem gospodarskega, političnega in duhovnega suženjstva v kar najkrajšem času uničili vse Nejudje.

Strah pred "večnimi tujci", ki naj bi ljudem odtujili vse dobrine, vzeli vero, ubili v njih narodno zavest, jih dejansko razčlovečili, je bil nepopisno močan.

Antisemiti so predvidevali, da so Judje za uresničitev svoje namere pomoč pričakovali tudi od znanstvenikov in mislecev, ki so dvignjeni nad verskimi sferami in čutijo, da jih vežejo spona naroda, in od gospodarstvenikov, ki bi za denar in uspeh naredili vse. Ustrezne kandidate so poiskali še "med razočaranci in zagrenjenci vseh vrst, propadlimi plemiči, političnimi opozicionalci, zablodelimi duhovniki,"¹³ posebej pa so izpostavili *prostozidarje*, mednarodno tajno družbo izbranih ljudi, ki so prav tako kot Judje hlepeli po politični, gospodarski, kulturni in socialni nadoblasti.

Verjeli so, da Jude, prostozidarje in komuniste v želji po ostvaritvi kozmopolitizma, ateizma in komunizma veže skupen boj.

¹² Prav tam, str. 4.

¹³ Prav tam, str. 15.

Komunizem

Ideologi Rupnikovega kroga so tudi počelo komunizma uvrstil v čas francoske revolucije. Takrat je vzel komunizem pravico v svoje roke in z geslom svobode "osvobodil" človeka vseh verskih, narodnih in moralnih vezi. Z geslom enakosti je ukrepal na gospodarskem področju in podržavljal lastnino, na političnem področju pa se mu izvajanje te ideje ni zdelo potrebno, bilo je celo nezaželeno. Idejo bratstva je komunizem opredelil z neobvezujočim tehničnim terminom tovarištva.

Rupnikovi sodelavci so komunizem videli kot orodje judovskega načrta za dosego oblasti.

"Komunizem je dokazal z dejanji, da ni nikaka politika in ne ideologija, ampak najbolj surov barbarizem, ustroj nereda, zgrajen zločinski sestav, uničevalec verskih, etičnih in moralnih vrednot, uničevalec osebne in narodne svobode, uničevalec življenj, poštenih delavnih ljudi, kakor celih narodov."¹⁴

Z demokracijo so zarotniki razbili vse skupnosti, ki so povezovale posameznike, s svobodnim kapitalizmom so zanetili nemire med sloji. To je množice prepojilo z revolucionarnim duhom. Zmedi, ki jo je zapustil sistem liberalne demokracije, je sledil marksizem, ki je izšel iz materialističnega individualizma ter je "pravi brat liberalni demokraciji in svobodnemu kapitalizmu". Marksizmu je bila dodeljena vloga, da revolucionarno razpoložene ljudi organizira in z njimi izvede prevrat ter kasneje poskuša ves družbeni, gospodarski in politični red in njegove gibalne sile "iztrgati iz človeka in jih prenesti v nek *nadnaravni tvor gospodarskega ustroja* (podčrtano v originalu), ki bi bil potem tista točka, tisto sredstvo in tista sila, preko katere je mogoče vse preurediti [...] in napraviti celo *novega človeka*."¹⁵

Somišljeniki Rupnikovega tabora so Slovence pozivali, da boj proti komunizmu ni politika ampak osnovna človeška in narodna dolžnost. "Komunizem je Demoklejev meč, ki visi nad človeštvom, to se pravi neke vrste stalna nevarnost, ki vrže svoje mreže in požene svoje korenine povsod tam, kjer ni napredka in pravilno urejenih razmer, ali pa tam, kjer družba ni zadosti ideološko in npravno močna."¹⁶

Kociper je maja 1944 na zborovanju na Ježici dejal: "Meje v Srednji Evropi so potegnjene. Ne gre borba za vprašanje meja, ne gre za vprašanje te ali one države, borba gre za srce Srednje Evrope, borba gre za to, ali bo zmagal boljševizem, ali pa bodo zmagali poštene narodi."¹⁷

Pristaši Rupnikovega kroga so se torej odločili za sodelovanje z Nemci zaradi obrambe skupnega boja proti komunizmu, oziroma sovjetski različici tega - boljševizmu.

¹⁴ Družinski tednik, 30. 12. 1943, št. 52 (737), str. 1.

¹⁵ AS 1912, f. 12/ II, 13, str. 16; Komunizem in država.

¹⁶ Tine Rabič: Kritični pregled naše borbe proti komunizmu. V: Tabor, Buenos Aires 1964, str. 148-149.

¹⁷ AS 1912, f. 17/ I, ovoj: Stenografični zapisnik protikomunističnega zborovanja na Ježici, 18. 5. 1944, str. 8.

Odnos do posameznih slojev prebivalstva

Rupnikovi sodelavci so bili prepričani, da teže borbe proti komunizmu nosijo slovenski kmetje, saj brez njih ne bi bilo niti vaških straž niti domobranstva. Kmetje so se borili za konkretne življenjske ideje, ne pa primarno za nek sistem, zato je bil njihov boj srčen in uspešen. Zaradi tega so jih poveličevali in imenovali sol slovenskega naroda.

Slabo mnenje pa so imeli o inteligenci, češ da je dekadentna, in o prebivalcih mest in trgov. V mestih in trgih so odkrivali leglo zla. Menili so, da se v njih zbira narodu in bogu odtujena jara gospoda. Ta je predstraža komunistične revolucije, ki od nekdanj životari brez vsake ideje in se le predaja užitek. Upali so, da jim bo z organiziranjem protikomunističnih predavanj in zborovanj ter s tiskano propagando uspelo izvesti ideološki preobrat med množicami in da se bo večina odvrnila od misli na sodelovanje z revolucionarji ter se navezala na protirevolucionarni tabor.¹⁸

Ideologe Rupnikovega tabora je najbolj skrbelo za mladino, po Ljubljanski pokrajini je namreč krožilo znano geslo: "Najprej do dna pokvari mladega fanta in dekleta, nato ga boš lahko odvrnil od pozitivnih vrednot, mu jih zasovražil, ga pridobil za organiziran odpor in oborožen boj v vrstah komunistov proti vsem, ki drugače mislijo in žive."¹⁹ Že v oktobru 1943 so organizirali obvezna predavanja za pobijanje komunistične propagande med šolsko mladino, na katerih so svarili v glavnem pred zločinsko naravo "boljševiškega komunizma".

Kakšen mesec kasneje so predavanja s podobno vsebino uvedli tudi za učitelje, profesorje in druge uradnike.

Rupnikovi sodelavci so verjeli, da je bila delavstvu "po načrtih režiserja sodobne človeške drame dodeljena posebna vloga,"²⁰ ki je poveličevala sejanje sovraštva, ki bi pospešilo uničenje reda in narodne države. Hkrati pa so se zavedali, da je delavstvo, kljub temu da so ga ideje komunizma izrodile in do obisti pokvarile, sestavni del naroda. Ugibali so, da so delavci postali narodni odpadniki in nosilci komunizma le zato, ker so bili v liberalno-kapitalističnem družbenem redu najbolj prizadeti; rešitev se jim je ponudila z oblikovanjem marksističnih idej, ki so velevale uničiti buržoazijo in oblikovati diktaturo proletariata. Z namenom, da bi pozabili na sodelovanje v veliki zaroti in si povrnili pozitivne vrednote, so protirevolucionarji delavce poskusili vključevati v razne dejavnosti (pri organiziranju lastnih manifestacij, proslav), jim vsiljevali protikomunistično literaturo ter jih vabili na tedenska tematska predavanja, na katerih so jim predložili, da delavstvo kot sestavni del naroda zunaj njega ne more preživeti.

Odnos do družine

Rupnik in njegovi sodelavci so komunizmu očitali, da zanika družino, saj ženo postavlja v enakovreden položaj z možem - tudi pri delu. Oba starša sta polno zaposlena pri izpolnjevanju nalog družbe, otroci pa so zapostavljeni v "skupnih

¹⁸ Godeša, Kdor ni z nami, je proti nam, str. 346-454.

¹⁹ Slovenec, 4. 2. 1944, št. 27, str. 3; Kako so nam kvarili delavsko mladino.

²⁰ AS 1912, f. 14/ I, 119; Vloga v židovskem načrtu, str. 1.

odlagališčih."²¹ Poznajo le rejnico - družbo, staršev in družine pa ne. "Proti temu zlu se borimo in neprestano zahtevamo možem zadostne plače, da se bo žena lahko brez skrbi posvetila družini in domu."²²

Prepričani so namreč bili, da je družina osnovna celica človeške družbe ter "večni tolmun sreče". V zdravi in močni družini so videli predpogoj za zdrav in močan narod. Skrb za oblikovanje zdrave in močne družine so dodelili ženi in materi, ki naj bi svoje življenje in delovanje posvetila izključno skrbi za dom. Le od nje in njene volje je odvisno, kakšni bodo njen mož in otroci.²³ Zavzemali so se, da bi taki naravni zakoni veljali za vse ženske. Vse ženske bi se morale zavedati, da je njihov najsvetejši poklic postati mati, pomočnica, učiteljica, svetovalka in vodnica svojim otrokom in opora možu.

Odnos do Nemčije in razmišljanja o "novi Evropi"

Predvsem Cergol in njegovi sodelavci so v Nemčiji videli edini branik proti komunizmu, ki je ogrožal ne samo Slovenijo temveč celotno Evropo. Množice so pozivali, da je skrajni čas, da stare zmote o nemškem narodu popravijo že zaradi povezave slovenskega in germanskega²⁴ prostora "v vseh ozirih". Menili so, da je "šestindvajset let slepote, nenaravno postavljeni kitajski zid med našim prostorno, duhovno, gospodarsko, kulturno, zgodovinsko naravnanim sosedstvom,"²⁵ Slovence le oškodovalo in prizadelo.

Iz prepričanja, da edino Nemčija "zagotavlja svobodo, lastnino in življenje [...] otrok ter zdrav razvoj [...] naroda"²⁶ so Nemcem želeli ponuditi pomoč v skupnem boju, boju "poštenih evropskih narodov proti boljševizmu", za "novo Evropo" in nov red. Verjeli so, da bo "naša širša domovina" vsem narodom nudila in omogočala pravico do samostojnega življenja.

V slednje jih je verjetno prepričal odnos Nemcev do Hrvatov in oblikovanje NDH ter dejstvo, da so Nemci Slovencem dovolili lastno zastavo in vojsko, upali pa so tudi na obljubo o avtonomiji pod okriljem Nemčije.

Odnos do zahodnih zaveznikov

"Mi priznavamo Angležem mesto, ki jim gre v Evropi kot narodu s svojo kulturo, dasi je Evropa kulturno ustvarila neprimerno več kot oni, priznavamo jim zgodovino, tako kakor tudi odrekamo naslov naroda Amerikancem, katerih kulturne ustvarjalce bi lahko prešteli na prste. Amerikanci so ljudje brez nacionalne zavednosti, ker sploh niso narod".²⁷

Rupnikove ideologe pa je predvsem motilo zavezništvo zahodnih držav z boljševistično Sovjetsko zvezo. Menili so, da bodo Angleži pravi Evropejci šele, ko bodo nastrojeni protikomunistično in protijudovsko. "Gospod Churchill, mi vas in

²¹ AS 1912, f. 13/ I, 22; Komunizem, rodbina in žena, str. 7.

²² Prav tam, str. 8.

²³ AS 1912, IV. Vesti, f. 111a/II, 1, II 0245626.

²⁴ Slovenec, 16. 3. 1944, št. 62, str. 3; Germanstvo na Kranjskem in Štajerskem.

²⁵ Slovenec, 18. 4. 1944, št. 88, str. 3; Veliki programski govor prezidenta generala Rupnika.

²⁶ AS 1912, IV Vesti, f. 111a/ II, 1, II 0245629.

²⁷ Jutro, 29. 6. 1944, št. 147, str. 2; Samo ena pot - pot generala Rupnika.

vašega naroda ne sovražimo, [...]. Postali pa vam bomo pravi prijatelji, kadar za zaščito svojega imperija ne boste žrtvovali malih narodov kugi, ki jo prinaša vaš nenaravni zaveznik, in kadar boste stopili v evropski blok, ki ga Nemčija - in to Hitlerjeva Nemčija, [...] - že od 1941. leta vodi v borbi za obstanek."²⁸ V zvezi s tem jih je verjetno motila tudi materialna in moralna podpora, ki so jo zahodni zavezniki nudili le partizanom v Jugoslaviji, njihov tabor pa ni bil deležen ničesar.

Načrti za prihodnost

Rupnikovi sodelavci so menili, da se v življenju ni dobro ravnati strogo po naprej izdelanem načrtu, saj slepo vztrajanje pri določenih smernicah in izvrševanje vseh pomembnih in nepomembnih malenkosti narodu nikakor ne koristita. Boljši je sistem, ki se ravna po življenju. V prepričanju, da jim bo s pomočjo lastnega videnja zgodovine in njenih napak tak sistem uspelo vzpostaviti, so področja človekovega delovanja ločili v tri sklope, v duhovnega, političnega in gospodarskega.

Na gospodarskem področju so predvideli boj proti komunističnemu kolektivizmu, ki so ga enačili z državnim kapitalizmom. Nedojemljivo se jim je zdelo, da bi bila država (komunistični komisarji) lahko nesporen lastnik vseh sredstev, ostale množice pa le hlapci brez pravic.

Nekoliko boljši se jim je zdel kapitalizem, saj je posamezniku nudil svobodo v smislu zamenjave delodajalca in pritožbe. To pa ni bilo dovolj, da bi jih prepričalo, da bi kapitalizem želeli živeti po končani vojni.

Edini sprejemljivi sistem se jim je zdelo združništvo, "kajti združna ureditev, dasi združuje več ljudi, vendar ohranja v največji meri prednosti zasebne lastnine, ko daje vsakemu človeku popolnoma utemeljen občutek, da dela na svojem, [...] obenem pa mu v odkazanem delokrogu daje vse pravice odločevanja, pravice gospodarja."²⁹ Pot združništva, kot dela načrtnega gospodarstva, bi bila najboljše zagotovilo, da bi se izognili liberalnemu gospodarstvu.

Na političnem področju so predvidevali boj proti demokraciji. Ta sistem se jim je zdel povsem kaotičen, posebno hudo pa se jim je zdelo tisto, do česar pripelje demokracija - diktatura. Strinjali so se, da demokracija s tem, ko daje množicam v presojo probleme, ki jih zelo verjetno ne razumejo, spodbuja spore in razdore. Vodilni kadri razhajanja brez težav izkoristijo za uspešno novačenje ljudi v formacije, v katerih iz njih ustvarijo poslušno orodje. V državi se kaj kmalu oblikujeta dva pola, pol gospodarjev, ki brezpogojno uveljavljajo svojo voljo, in pol nepomembnežev - zgolj številčk. Zavzemali so se za korporativen sistem, ki naj bi razrešil razredna nasprotja med delavci in delodajalci. V "integralnih korporacijah" zastopani delavci, delovodje in delodajalci bi težave reševali v duhu sindikalizma.

Protirevolucionarni teoretiki so v bodočnosti predvideli stanovski sistem. Zdelo se jim je, da je to najbolj naravna tvorba, saj so stanovi gospodarska, politična in tudi duhovna skupnost. Oseba na čelu nove avtonomne Slovenije bi bila le koordinator.

²⁸ AS 1912, f. 16/ VII, 1; Kociper Stanko: Obračun.

²⁹ AS 1912, f. 12/ I, 3; Naša zamisel bodočnosti in zmote sedanjosti, str. 18.

Vera - temelj tostranskega in posmrtnega življenja

Duhovno polje so pojmovali kot temelj političnega in gospodarskega področja, radi pa so pristavili, da je družba brez vere le prazna utvara.

Spodbujali so k popolnem uničenju materializma. Menili so namreč, da je materializem povzročil duhovni, moralni in etični razkroj ter hotel posamezniku vzeti osebno svobodo in upanje - življenje. Materializem in sreča torej nikakor nista združljiva. Vsaj v začetku so bili bolj prizanesljivi do liberalizma, ki je hotel ostati nevtralen. Kmalu so mu očitali, da nevtralnost v boju med dobrim in zlim ni mogoča, da je celo škodljiva.

Edina pravilna izbira za prihodnost je torej idealizem. Posameznika in narod bo vrnil k tradiciji, saj mu bo pokazal pot v krščansko vero in očiščenje. Osvobojenemu posamezniku in narodu bo ponovno dovoljeno upati in verjeti v tostransko in onostransko življenje.

Zaključek

Ideologija protirevolucionarnega tabora oziroma natančneje, Rupnikovega kroga, je bila razdeljena v več sklopov, ki niso bili povsem razdelani, bili so pomanjkljivi in celo nenatančni. Ti nazori zrcalijo le malo ustvarjalnosti in je očitno, da so se oblikovali v naglici oziroma, da je večina idej sposojenih od evropskih skrajnodedničarskih gibanj in ideologij (frankizem, nacizem, fašizem).

Mnogi pripadniki protirevolucionarnega tabora so se strinjali, da je prezident Leon Rupnik največji Slovenec vseh časov, izvor in voditelj domobranskega narodnega gibanja, center enotnosti in preporoda. Prepričani so bili, da so Slovencem pri izpolnjevanju zadanih nalog "potrebne zlasti tri čednosti: strnjena enotnost, resna razsodnost ter jeklena odločnost in pogum".³⁰ S temi vrtilinami ter iskreno vero v narodni program bog-narod-domovina³¹ na poti graditve nove ožje domovine Slovenije, in nove širše domovine Evrope, ter stvaritve novega reda in novega človeka ne bi smeli naleteti na večje ovire. Menilo je, da je v bodočnost treba stopati pod okriljem Leona Rupnika, saj "se iz njega učimo spoznavati pravi svetovni nazor in našo novo, nacionalno in socialno ideologijo, antikomunistično, antidemokratsko, antikapitalistično [...], - zato pa organsko-stanovsko, združeno, načrtno gospodarsko, ideologijo gospodarja na nebu, v državi in v hiši."³²

Mojca Šorn

THE IDEOLOGY OF RUPNIK'S CIRCLE

S u m m a r y

After the capitulation of Italy, the Germans also occupied the Ljubljana Province and appointed General Leon Rupnik president of the provincial administration. Around him gathered a group of

³⁰ Mikuž, n.d., str. 288.

³¹ Jutro, 9. 5. 1944, št. 106, str. 2-3; Mati, Domovina, Bog.

³² SD, I, št. 7, 26. 10. 1944, str. 11; Dore Cergol, Slovensko domobranstvo - narodno gibanje.

young members of the extreme right-wing factions of the middle-class parties. These young "guards", who were also known as *glavačevci* and *ljotičevci*, closely collaborated with Rupnik, convinced that he was the initiator of the Homeguard Movement (*Domobranci*). Under this conviction they launched an "all-national movement". Rupnik who was considered the central figure of national unity and revival became the personification and the symbol of this movement. From these bases the so-called ideology of Rupnik's circle was formed. Their views, apart from being inaccurate and not wholly elaborated, reflect little creativity. It is obvious that they were hastily formulated and that most ideas were borrowed from extreme right-wing European movements and ideologies of that time.

The ideology of Rupnik's circle encompassed several issues among which the Jewish question was given special attention. Their fear of the "perennial strangers" who allegedly alienated all goods from the people, took away their faith, killed their national awareness and practically dehumanised them, had a strength beyond description. No less was their fear of Communism, which was regarded by Rupnik's collaborators as an instrument of the Jewish project to widen their power. They believed that the Slovene Home Guard, founded at the end of September 1943 as the main anti-revolutionary force, would save the nation from destruction by fighting against the Communist-Jewish conspiracy. In this they counted on the help of Germany which was considered the strongest bulwark against Communism. In view of this, they invited all "upright European nations" to a joint struggle against Bolshevism, and for a new Europe and a new order. The alliance of western countries with the Soviet Union was seen as a hindrance to this end. For them, the English would only become true Europeans when they stood against Bolshevism and Judaism.

Rupnik's circle agreed that, at national level, the burden of the struggle against Communism was shouldered by the Slovene peasants, without whom there would be no village guards or home guard movement. The peasants were regarded as those who fought primarily for true values and not a certain system. Rupnik's collaborators were less favourable towards the intelligentsia and townfolk. They were convinced that this social stratum merely indulged in their pleasures without any specific principles of life, and was therefore associated with the vanguard of the Communist revolution. They had no sympathy whatsoever for the working class, accusing it of sowing animosity and promoting the destruction of the established order and the national state. Degenerate and spoiled by Communist ideas as the working class may have been, they nevertheless recognised it as part of the nation. In an attempt to distract workers from the idea of participating in the "great conspiracy", the counter-revolutionaries put them into various activities which were supposed to reinstate positive values in them. Similar preventive activities were also organised for other strata of the population. Apart from anti-Jewish and anti-Communist ideas, they also promoted, both in written form and orally, the idea of the family as the basic cell of human society. A sound and strong family was regarded as the prerequisite for a healthy and strong nation. The care to form such a family was entrusted to the woman. They wanted all women to realise that their most sacred vocation was to become mother and wife.

The ideologists of Rupnik's circle divided human activities into three spheres: economic, political and spiritual. In the field of economy they foresaw the struggle against Communist collectivism, which they equated with state capitalism. They saw the best guarantee against a liberal economy in the cooperative system which was the only one acceptable to them.

In the political sphere, the struggle against democracy was envisaged. They believed that allowing the masses to decide on problems merely led to chaos from which only the leadership would benefit, by taking advantage of the given situation and introducing dictatorship as the only solution. Rupnik's collaborators strove for a corporative system which was supposed to resolve social class differences between workers and employers. In "integrated corporations" all the problems would be resolved in the spirit of syndicalism. According to them, the system of the future was corporative. They also agreed that, since all the classes formed one economic, political and spiritual community, a corporative state was the only natural structure. In the spiritual sphere they strove for the destruction of materialism which, in their view, caused spiritual, moral and ethical decay. Neither were they fond of liberalism which they deemed harmful because of its neutral position in the struggle between good and evil. They considered idealism as the only right path which led towards Christian faith and purification.

All the ideologists of Rupnik's circle were unanimous in that the future should be faced with the ideas of anti-communism, anti-democracy, anti-capitalism, planned economy and a sincere faith in their national programme which was summarised in the motto "God-Nation-Homeland", under the auspices of Leon Rupnik whom they considered the greatest Slovene of all time.